

אנא הכירו טובה ובואו לעזרת העלון בתרומה לכיסוי עלויות ההדפסה, כך יהיה אפשר להמשיך להדפיס עבורכם!
ניתן לתרום בכמה אמצעים, לפרטים נא להתקשר 052-7675933. וכן ניתן להעביר תרומות (עדיף באמצעות הוראת קבע) לחשבון בנק:
בנק הדואר מספר 09 | סניף 001 | מספר חשבון 30608503 | שם החשבון חיים לנגר

מטעמי תורת חיים

פרשת פינחס – סוד מעשה צלפחד ובנותיו

התורה תיארה את מעשה בנות צלפחד שנאמר "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחסלה ומלכה ותרח: ותעמדנה לפני משה ולפני אלקהזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו: ויקרב משה את משפטן לפני יהוה: ויאמר יהוה אל משה לאמר: בנות צלפחד דברתו נכון ותתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן" (במדבר כז, א-ו). **בנות צלפחד הותרו להינשא לטוב בעיניהן, אך ניתנה להן עצה טובה להינשא להגון להן במשפחתן שנאמר "זה הדבר אשר צוה יהוה לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהם תהיינה לנשים אך למשפחת מטה אביהם תהיינה לנשים" (במדבר לו, ו) (גמ' בבא בתרא דף קכ ע"א בשם שמואל, רש"י גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה שלא נישאו אלא להגון, יאור החיים הקדוש' במדבר לו, ו). וכפי העצה שניתנה הן עשו, ונישאו לבני דודיהן שנאמר "ותהיינה מחלה תרח וחסלה ומלכה נעה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים: ממשפחת בן מנשה בן יוסף היו לנשים ונתהי נחלתן על מטה משפחת אביהן" (במדבר לו, יא-ב).**

ויש להתבונן, מדוע בנות צלפחד אכן קיבלו את העצה ונישאו דווקא מתוך מטה שבטם ובני משפחתם, לבני דודיהן?

צלפחד קושש עצים בשבת והיה מעשהו לשם שמים

לאחר חטא המרגלים נגזר על ישראל לא להיכנס לארץ ולהישאר במדבר ארבעים שנה. וכשישראל ראו כך הם היו אומרים ששוב אין הם מחויבים במצוות (תוסי' גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה אפילו). והיה באותו הדור אדם אחד בשם צלפחד שהיה צדיק, ובשל צדקתו גם יוחס אל אבותיו הצדיקים שנאמר "צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף" (במדבר כז, א) (הרמ"ד וואלי ספר במדבר פרק כז ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד). **צלפחד היה צדיק גמור (נזיר הקדוש' לר' יחיאל מיכל מגלוגא על בראשית רבה יא, ב ד"ה בירכו' במו), וכיון ששמע שהיו ישראל אומרים כי אינם חייבים עוד במצוות, ובכלל זה שמירת השבת, הוא החליט לעשות מעשה לשם שמים – לחלל שבת במזיד, על מנת שיהרגו אותו בעונו ואז יראו אחרים (תוסי' גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה אפילו) ויידעו את חומרת השבת שאפילו במלאכה קטנה מתחייבים מיתה (יסמוכים לעד' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבט מוסר' פרשת פינחס ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד). וייקחו ממנו מוסר (ומדרש אליהו' למחבר 'שבט מוסר' דרוש ב תיקון העולם דף קט ע"ב ד"ה ובענין מה ששאלנו) ויזהרו בשמירת השבת (יסמוכים לעד' פרשת פינחס ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד). ועשה כן כי הבין שאינו דומה שומע לרואה (מקור ברוך' לר' ברוך פיטוסי דרוש לפרשת בראשית דף א ע"א טור א ד"ה יסוד הדת).**

צלפחד הלך וקושש עצים ביום השבת שנאמר "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת" (במדבר טו, לב) (גמ' שבת דף צו ע"ב בשם ר' עקיבא, זוהר פרשת שלח דף קנו ע"א ד"ה אמר רבי חייא ד"ה רבי יוסי אמר, זוהר פרשת קרח דף קעו ע"ב ד"ה צלפחד פליג על השבת, רבינו בחיי' במדבר טו, לב ד"ה וע"ד המדרש ויהיו בני ישראל, 'ספר הגלגולים' להארי"ל ז"ל פרק לה ד"ה ליקוטים רב המנוגא סבא, 'לקוטי הש"ס' לגורי הארי"ל ז"ל מסכת שבת ד"ה מעשה באדם אחד' מהארי"ל ז"ל, 'עמק המלך' לר' נתנאל הירץ בכרך שער יא פרק לה ד"ה וכן בענין המעשה, 'דבש לפי' לחידי"א מערכת צ אות כה ערך צלפחד, 'קהלת יעקב' לר' יעקב צבי יולס מערכת 'צל' ערך צלפחד, 'יסמוכים לעד' פרשת פינחס ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד) **ועבר בזה על מלאכת תולש או מלאכת מעמר (גמ' שבת דף צו ע"ב). וגם אחרי שהתרו בו הוא המשיך לקושש עצים עד למוצאי השבת (רבינו בחיי' במדבר טו, לב ד"ה וע"ד המדרש ויהיו בני ישראל, 'לקוטי ראובני' פרשת שלח דף קט ע"א ד"ה ויקריבו אותו המוצאים' בשם רבינו בחיי), שאז לקחו אותו אל בית הסוהר (דבש לפי' מערכת צ אות כה ערך צלפחד עמ"י רבינו בחיי) שנאמר "ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה: ויניחו אותו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו" (במדבר טו, לג-לד).**

התורה העלימה את שמו של צלפחד במעשה המקושש כדי שלא יעלה על דעת השומעים שעשה כן במרד ובמעל, ויציאו לעז על הצדיק הזה שנאמר "ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת: ויקריבו אותו המוצאים אותו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" (במדבר טו, לב). ואילו אחר כך במעשה בנותיו גילה הכתוב את שמו ואף ייחסו לשבט אבותיו שנאמר "ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחסלה ומלכה ותרח: ותעמדנה לפני משה ולפני אלקהזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו: למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו: ויקרב משה את משפטן לפני יהוה: ויאמר יהוה אל משה לאמר: בנות צלפחד דברתו נכון ותתן להם אחזת נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן" (במדבר כז, א-ו). **בנותיו הודיעו שאביהן מת בחטאו ולא שהחטיא אחרים, כי כל כוונתו היתה למסור נפש על קדושת שמו יתברך לזכות את הרבים כפי שאמרו "אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על יהוה בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו" (במדבר כז, א). ועתה אין יותר מה לטעות ולחשוב שצלפחד עשה במרד ובמעל להכעיס חלילה. וגם התפרש למה העלים הכתוב את שמו מעיקר מעשה המקושש (נזיר הקדוש' לר' יחיאל מיכל מגלוגא על בראשית רבה יא, ב ד"ה בירכו' במו).**

צלפחד נסקל בעבור חטאו ומיד התפרסמה בישראל קדושת השבת (נזיר הקדוש' לר' יחיאל מיכל מגלוגא על בראשית רבה יא, ב ד"ה בירכו' במו). ואף על פי כן, המעשה

להשגת ספרי 'מטעמי תורת חיים' המתוקים מדבש 052-718-3300

נקודות הפצה בערים: ירושלים, תל אביב, חולון, אשדוד, פתח תקוה, צפת, בני ברק, ביתר עלית, נתניה, רמלה, ראש העין, קרית גת, באר שבע, אשקלון, מעלה אדומים.

בחנויות ספרים בירושלים: 'ספרי מאה שערים', ספרי 'עין יעקב', 'ספרי הישיבה'

ניתן להשיג בעוד מקומות ובאמצעות שליח עד הבית

נחשב לו כעוון (יסמוכים לעד' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבת מוסר' פרשת פינחס ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד) היות שעשה את הקודש לחול ואת השבת כמו ששת ימי השבוע. ולרמוז על כך הוא נקרא בפרשה בשם 'מקושש' ולא בשם ראוי יותר כמו 'מלקט עצים'. במעשיו צלפחד 'כפר' בשבת הנקראת "אות" שנאמר "אֵף אֶת שְׁבִתִּי תִשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בִּינִי וּבִינֵיכֶם" (שמות לא, יג). לכן הרבה פעמים נאמרה התיבה "אות" בפרשת המקושש לרמוז על "אות" השבת, וכפי שנאמר "וַיִּקְרִיבוּ אוֹתוֹ הַמִּצֵּאִים אוֹתוֹ מִקֹּשֶׁשׁ עֲצִים אֶל מִשֶּׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל הָעֵדָה: וַיִּנְיִחוּ אוֹתוֹ בְּמִשְׁמֶר כִּי לֹא פָרַשׁ מִהּ יַעֲשֶׂה לוֹ: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוֹמֹת הָאִישׁ רְגוּם אוֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מִחוּץ לַמַּחֲנֶה: וַיִּצְיִאוּ אוֹתוֹ כָּל הָעֵדָה אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת כְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה" (במדבר טו, לג-לו) (ורבינו בחיי' במדבר טו, לב ד"ה ועיד המדרש ויהיו בני ישראל).

בנות צלפחד היו צדיקות ופעלו על מנת לתקן את חטא אביהן

לצלפחד היו חמש בנות "מַחֲלָה נָעָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצָה" (במדבר כז, א) והיו כולן חכמות וצדיקות (במדבר רבה' כא, יא) לכן זכו להיזכר שלוש פעמים בתורה (ראה במדבר כז, לג, במדבר כז, א, במדבר לו, יא) (ישפתי כהן על התורה' לתלמיד תלמידו של האר"י ז"ל פרשת פינחס ד"ה ואלה שמות בנותיו). וכיון שהיו שוות זו לזו במעלתן (יילקוט שמעוני' על ספר יהושע רמז כז ד"ה תנא דבי רבי ישמעאל), שינה הכתוב לפעמים את סדר שמותיהן, וכגון מה שנאמר במקום אחר "מַחֲלָה תַרְצָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה" (במדבר לו, יא) (גמ' בבא בתרא דף קכ ע"א בשם תנא דבי רבי ישמעאל). בנות צלפחד עמדו בצדקתן מתחילתן ועד סופן (הרמ"ד וואלי במדבר פרק כז ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד) והיו בעלות שם (אלשיך הקדוש' ספר במדבר פרק כז ד"ה יוהנה ראוי לשים לבו) וזריזות כאנשים. לכן נאמר עליהן גם לשון זכר "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צִלְפָּחַד לֵאמֹר לְטוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֵף לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים" (במדבר לו, ו) (הרוקח על התורה' פרשת מסעי שער סוף ראש פרק לו, ו).

בכל אחת משמותיהן של הבנות היה את האות ה' שהיא האות המתייחסת לנשים. שהרי אות י' משם י"ה של הקב"ה ניתנה ביאשי' ואות ה' ניתנה ביאשה'. וכך נקראו חמש הבנות בשמות "מַחֲלָה נָעָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצָה" (במדבר כז, א) להראות שהן היו שלמות בתיקון (אלשיך הקדוש' במדבר כז ד"ה יוהנה ראוי לשים לבו ועיי"ש). משום כך גם נוספה אות ה' בתיבה הראשונה שבפסוק "וַתִּהְיֶינָה מַחֲלָה תַרְצָה וְחַגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה בָנוֹת צִלְפָּחַד לְבָנֵי דָדֵיהֶן לְנָשִׁים" (במדבר לו, יא). וכן אות זו נמצאת גם בשמותיהן של חמשת האמהות שרה רבקה לאה בלהה זלפה (הרוקח על התורה' פרשת מסעי פרק לו, יא), ללמד כי בנות צלפחד היו צדיקות וחכמות כמו אותן האמהות. ונרמז עליהן בסופי התיבות של הפסוק הרומז על מעלתן "מִי זֹאת הַנְּשִׁקָּה כְּמוֹ שָׁחַר יָפָה כְּלָבְנָה בָּרָה כְּחִמָּה אֵימָה כְּנָדָלוֹת" (שיר השירים ו, י) (הרוקח על התורה' פרשת פנחס שער פתוחה פרק כז, לג ד"ה צלפחד) (להרחבה על האות ה' וכן לגבי רחל אמנו בענין זה ראה אחד ממאמריו לפרשת לך לך – שינוי השם של אברהם ושרה).

לבנות צלפחד היה צער גדול על מיתת אביהן. לכן כאשר הן עמדו לפני משה רבינו ואלעזר בן אהרן הכהן והנשיאים, הן אמרו בכאב גדול "אֲבִינֹנוּ מֵת בְּמִדְבָּר" (במדבר כז, א). והסימן לצערם הוא הטעם הנקרא 'תַרְצָה' שנמצא על התיבה "אֲבִינֹנוּ" ומאריך ומושך את אמירת התיבה, בכדי ללמד על הצער וכאב הלב שהיה להן באותה האמירה (וזהו פרשת בלק דף רה ע"ב ד"ה פתח ההוא ינוקא). בנות צלפחד היו מתפללות ועושות למען אביהן, כפי שנרמז בשמותיהן 'מחלה' – שהיתה מתפללת על חטא אביה שה' ימחול לו. 'נעה' – שהיתה נעה ונדה על אביה. 'חגלה' – שהיתה חוגה ובאה בכל יום לבית המדרש לשמוע הלכה מפי משה עד ששמעה שדרש פרשת ייבום וקמה עם אחיותיה לדבר בעניינן. 'מלכה' – מלשון להימלך ולקבל עצה. 'תרצה' – שהתרצו כולן לבוא לבית המדרש (ישפתי כהן על התורה' פרשת פינחס ד"ה ואלה שמות בנותיו). וחמשת בנות צלפחד אכן הצילו את אביהן והעלו אותו משבעה מדורי גהינום. כנגד זה השם 'צלפחד' נזכר בסך הכל בשבעה פסוקים בתורה – שלושה בפרשת פנחס וארבעה בפרשת מסעי (ישפתי כהן על התורה' פרשת פינחס סוף ד"ה יעוד למה הביא משפטן' עפ"י תיקון הנלע"ד).

בנות צלפחד ביקשו לרשת את נחלת אביהן ולהעמיד לו זרע

כאשר בנות צלפחד באו לבקש נחלה, הן אמרו "אֲבִינֹנוּ מֵת בְּמִדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעֲדִים עַל יְהוָה כִּי בְּחֶטְאוֹ מוֹת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ" (במדבר כז, א), כלומר שחטאו לא היה בכדי להכעיס את קונו כמו עדת קורח, אלא רק מת באותו החטא שעשה לכתחילה בכוונה לשם שמים, וזה "בְּחֶטְאוֹ מֵת" – כלומר מת בחטא שלו שהוא רצה לעשות כדי שילמדו ממנו עונש חילול שבת (חוסי של חסד' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבת מוסר' פרשת פנחס ד"ה אבינו מת במדבר). ועל זה התקשה משה רבינו בדין בנות צלפחד, כי לא ידע האם התכפר לצלפחד ויש לבנותיו חלק בארץ ישראל, או שלא התכפר (וזהו פרשת שלח דף קנו ע"א ד"ה רבי יוסי אמר) ואז גם לא ייטלו בנותיו חלק בארץ (עפ"י יצוצי אורות' להחיד"א על הוזהר פרשת שלח דף קנו ע"א אות ב). וכיון ששמע משה כי ה' אמר "כִּן בָּנוֹת צִלְפָּחַד דְּבָרְתָן נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם" (במדבר כז, ז), כלומר שה' הזכיר את שמו של "צִלְפָּחַד" – הבין שהתכפר לו חובו (וזהו פרשת שלח דף קנו ע"א ד"ה רבי יוסי אמר. ראה ספר ידבש לפי' להחיד"א מערכת צ אות כג ערך צלפחד).

בנות צלפחד ביקשו חלק ונחלה בארץ שנאמר "לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אֲבִינֹנוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה לָנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינֹנוּ" (במדבר כז, ד) וטענו שאם הן נחשבות כבנים היות שאין לאביהם בנים ממש אז הן יירשו אותו, ואם לא אז שתתייבם אמם (במדבר רבה' כא, יא). בנות צלפחד היו חכמות וידעו שהנחלה בארץ היא מלשון 'נחל' להמשיך אל הבנים של האדם כי הבנים הם 'צינורות שפע', אך אם אין בנים אזי בדין הוא שיימשך אל הבנות שהן יהיו 'כלים' המקבלים, ועל כל פנים ראויות לכך לפי שורשן – ועל ידי כן לא תאבד אותה הנחלה (הרמ"ד וואלי במדבר כז ד"ה ובנים לא היו לו). וה' הודה לדבריהן (במדבר רבה' כא, יב) ואמר כי יפה דיברו שנאמר "כִּן בָּנוֹת צִלְפָּחַד דְּבָרְתָן נָתַן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן" (במדבר כז, ז) (ופענח רוא' פרשת ויחי ד"ה לא כן אבין). ולכן אמר להן בלשון זכר "נָתַן תִּתֵּן לָהֶם", כי ראה שכוונתן היתה להיות כזכרים לענין ירושת נחלה (ברכת טוב על התורה' לר' משה נראל הכהן פרשת פנחס דף צט ע"ב ד"ה ותקרבנה בנות צלפחד).

כאשר בנות צלפחד עמדו "לָפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי הַנְּשִׂאִים וְכָל הָעֵדָה" (במדבר כז, ב) הן ביקשו שיתפללו עליהם שיזכו גם הן לבנים על אף גילן המבוגר (ישפתי כהן על התורה' פרשת פינחס ד"ה עוד אמרו וכן אין לו) שהיה למעלה מגיל ארבעים (יילקוט שמעוני' ספר יהושע רמז כז ד"ה תנא דבי רבי ישמעאל), וכפי שהן אמרו "לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אֲבִינֹנוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה לָנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינֹנוּ" (במדבר כז, ד), "כִּי אֵין לוֹ בֶּן תִּנָּה לָנוּ" – כלומר שאם אבינו לא זכה לבן אז "תִּנָּה לָנוּ" ממש. לכן גם ביקשו "אֲחֻזָּה" ולא 'אחוזת נחלה' כי כוונתן לבן שינחול את נחלתן, שהרי מה תועלת אם הן תיקחנה את נחלת אביהן ואין להן יורש. ולזה גם אמרו "לָמָּה יִגְרַע שֵׁם אֲבִינֹנוּ מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ" – כלומר צריכות אנו להקים שם אבינו מתוך משפחתו, שהוא היה גדול המשפחה (ישפתי כהן על התורה' פרשת פינחס ד"ה עוד אמרו וכן אין לו).

כל חמשת בנות צלפחד ילדו בדרך נס לאחר גיל ארבעים

בנות צלפחד היו חכמות ובעלות נחלה בזכרים, לכן ראשי אבות מטה מנשה חששו ששאר השבטים יקפצו להשיאן לבניהם ואז תיגרע נחלתן מנחלת אבות שבט מנשה ותיהפך לנחלת שבט אחר, שנאמר "וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאֲבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִלְעָד בֶּן מְכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי הַנְּשָׂאִים רָאשֵׁי אֲבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ אֶת אֲדֹנֵי צֹהַ הַזֶּה יְהוֹנָדָה לְתֵת אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָהּ בְּגוֹרֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צֹהַ בִּיהוֹנָדָה לְתֵת אֶת נַחֲלַת צֶלְפָּחַד אֲחִינוּ לְבָנָתָיו: וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שְׁבָטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרָעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסֵף עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֵּרָל נַחֲלָתָנוּ יִגְרָע" (במדבר לו, א-ג) ("צור המור" לר' אברהם סבע פרשת מסעי ד"ה אח"כ ויקרבו ראשי האבות). ובעקבות כך ה' יתברך ציוה לכל ישראל "וְכָל בֵּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמָּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבֹתָיו" (במדבר לו, ח) (יאור החיים הקדוש' במדבר לו, ט. וראה גמ' תענית דף ל ע"ב שאחר כך חכמים עמדו והתירו את זה).

אמנם לגבי בנות צלפחד הדין היה שונה, והן הותרו להינשא לטוב בעיניהן מבין השבטים שנאמר "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפָּחַד לֵאמֹר לטוב בעיניהם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים" (במדבר לו, ו), ורק ניתנה להן עצה טובה להינשא להגון להן וזה ממשפחתם שנאמר "אֶף שְׁבִדְרָךְ הַטֵּבַע וְנִישְׂאוֹ דוּקָא לִבְנֵי דוּדֵיהּ וְכַפִּי שֶׁהַצֵּטוֹ כָּל שֹׂאֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר "כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה בֶּן עִשׂוֹ בָנוֹת צֶלְפָּחַד: וְתִהְיֶינָה מִחֻלָּה תִּרְצָה וְחֻלָּה וּמִחֻלָּה וְנִעָה בָנוֹת צֶלְפָּחַד לִבְנֵי דָדֵיהֶן לְנָשִׁים: מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתִהְיֶינָה נַחֲלָתָן עַל מִטָּה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן" (במדבר לו, י-יב) (יאור החיים הקדוש' במדבר לו, י). והרמז לכך כי התיבות "לִבְנֵי דָדֵיהֶן" עם הכולל עולות בגמטריא התיבות 'זה ההגון להן' (ה'רוקח על התורה' פרשת מסעי פרק לו, יא ד"ה ויתחיינה עפ"י תיקון חלע"ד. וראה 'בעל הטורים' במדבר לו, יא).

בנות צלפחד לא נישאו במשך שנים רבות כי היו צדיקות ורצו להתחתן (במדבר רבה' כא, יא) **רק לטובים** (ה'רוקח על התורה' פרשת מסעי לו, ו) **והגונים להן** (במדבר רבה' כא, יא, רש"י על גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה לא נישאת פחותה מארבעים, 'ילקוט שמעוני' ספר יהושע רמז כז ד"ה תנא דבי רבי ישמעאל). **לכן כאשר כבר נישאו, אפילו הקטנה שבהן לא היתה פחותה מגיל ארבעים** ('ילקוט שמעוני' ספר יהושע רמז כז ד"ה תנא דבי רבי ישמעאל). והראיה לכך, שהרי מעשה המקושש עם אביהן היה בתחילת ארבעים שנות נדודיהם של ישראל במדבר, ואילו מעשה נישואיהן של בנות צלפחד היה רק בסוף ארבעים שנה (תוס' גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה אפילו קטנה שבהן). **ומתוך שהיו צדיקות סמכו שיעשה להן נס והן יילדו בגיל מאוחר** (רש"י על גמ' בבא בתרא דף קט ע"ב ד"ה לא נישאת פחותה מארבעים) **אף שבדרך הטבע אשה הנישאת אחרי גיל ארבעים כבר לא יולדת. ואכן כך היה, שנעשה להן נס** ('ילקוט שמעוני' ספר יהושע רמז כז ד"ה תנא דבי רבי ישמעאל) **והן כולן התעברו וילדו אנשים חסידים וחכמים** (ספר הגלגלים' להרמ"ע מפאנו מערכת מ אות פא ד"ה מחלה נעה).

בנות צלפחד התכוונו להשיב בגלגול את נשמת אביהן בתוך בניהן

הטעם שהוצע לבנות צלפחד להתחתן דווקא עם "מִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהֶם" (במדבר לו, ו), היה משום שבנות צלפחד רצו להחזיר את נשמת אביהן בבניהן, וכשהיא תחזור לעולם הזה אביהן יתקן (שפתי כהן על התורה' לר' מרדכי הכהן מצפת פרשת מסעי ד"ה ויתחיינה מחלה נועה). **וכדי לקרב את גלגול אביהן כך שיבוא במשפחתן ולא תתגלגל נשמתו במקום רחוק אמר להן ה' יתברך שיינשאו למשפחת אביהן, כלומר לא רק שיינשאו לאנשים באותו השבט אלא גם באותו השבט יינשאו למשפחה הקרובה ביותר** שנאמר "זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפָּחַד לֵאמֹר לטוב בעיניהם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֶף לְמִשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים" (במדבר לו, ו) (שפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה לטוב בעיניהם).

ועל דבר זה הצטוו אז כל ישראל, שאם תהיה ירושה לבנות, אז אותן הבנות תדבקנה איש בנחלת מטהו (יאור החיים הקדוש' במדבר לו, ט) שנאמר "וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמָּטָה אֶל מִטָּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבִיתוֹ יִדְבֹּקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָל בֵּית יִרְשֶׁת נַחֲלָה מִמָּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד מִמִּשְׁפַּחַת מִטָּה אֲבִיהָ תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לְמַעַן יִירָשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת אֲבִיתוֹ: וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה מִמָּטָה לְמִטָּה אַחֵר כִּי אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבֹּקוּ מָטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר לו, ו-ט) (שפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה לטוב בעיניהם), ציווי "וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה" הראשון בפסוקים רומז שיבחרו בתוך המטה שלהן את המשפחה היותר קרובה כגון בני דודים שהם יותר קרובים מבני בניהם של הדודים. והציווי "וְלֹא תִסַּב נַחֲלָה" השני בפסוקים, רומז שלא יינשאו ממטה למטה אחר. והכל במטרה להביא שוב את נשמת הנפטר במשפחה הקרובה יותר אליו. ועל זה הדרך גם נאמר בציווי הראשון "אִישׁ בְּנַחֲלַת מִטָּה אֲבִיתוֹ יִדְבֹּקוּ", ואילו בציווי השני נאמר "אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבֹּקוּ מָטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה מצאתי כתוב כשבא).

ובזה מובן מה שהצטוו "וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִדְבְּרוּ לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וְבֶן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבָתּוֹ: וְאֵם אֵין לוֹ בֵּית וְנִתְּתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֲחִיו: וְאֵם אֵין לוֹ אֲחִים וְנִתְּתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֲחֵי אֲבִיו: וְאֵם אֵין אֲחִים לְאֲבִיו וְנִתְּתָם אֶת נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרֵב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרֵשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה" (במדבר כז, א-כ), כלומר שעל הבת היורשת נאמר "וְהַעֲבַרְתָּם אֶת נַחֲלָתוֹ" ולא נאמר לשון "וְנִתְּתָם אֶת נַחֲלָתוֹ" כפי שנאמר על האחים ושאר קרובים, כי זה רומז על עיבור נשמת אביה המתגלגל בה שהיא מיוצא חלציו וקרובה אליו יותר, ועל ידי זה בן בתו של האב המת יורש אותו ממש. והרמז בלשון "וְהַעֲבַרְתָּם" הוא שנשמת אביה הוא כעובר ממקום למקום. ועוד הצטוו שתינשא למשפחתו של המת, כי כל מה שהוא קרוב אליו יותר, יש למות יותר נחת רוח (שפתי כהן על התורה' פרשת פינחס ד"ה ואמר העברתם ולא אמר).

בנות צלפחד עמדו במקום זכרים לנחלה וכיוונו בהבאת נשמת אביהן. וזה נרמז בפסוק "וְתִהְיֶינָה מִחֻלָּה תִּרְצָה וְחֻלָּה וּמִחֻלָּה וְנִעָה בָנוֹת צֶלְפָּחַד לִבְנֵי דָדֵיהֶן לְנָשִׁים" (במדבר לו, יא), כאשר נסמכו התיבות "בָנוֹת צֶלְפָּחַד לִבְנֵי" – לרמז שהבנות נעשו כבנים אשר דרכם הוא להביא את נשמת אביהם. לכן גם שם "צֶלְפָּחַד" נזכר שתי פעמים במעשה בנות צלפחד המתחיל בפסוק "וְתִקְרְבֶנָה בָנוֹת צֶלְפָּחַד" (במדבר כז, א) שבפרשת פינחס, ועוד ארבע פעמים במעשה עם בנות צלפחד המתחיל בפסוק "וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאֲבוֹת" (במדבר לו, א) שבפרשת מסעי – ובסך הכל שש פעמים, כנגד צלפחד עצמו וחמשת בנותיו אשר כל אחת מהן התכוונה להביאו מחדש לעולם, כדי שיהיה לו קיום ובנים (שפתי כהן על התורה' פרשת מסעי ד"ה ויתחיינה נועה) (להרחבה בענין חכונת של האיש והאשה ראה אחד ממאמריו לפרשת צו – 'גודל מעלת טהרת המחשבה').

חמשת בנותיו של צלפחד כיוונו שיהיה בנם הנוול להן עתה צדיק כמו יוסף הצדיק, והן גם לימדו את "בְנֵי דָדֵיהֶן" שנישאו להן לכוון כך. לכן על אף שכבר נזכר בפסוק הראשון שבנות צלפחד נישאו "לִבְנֵי דָדֵיהֶן" חזר הפסוק הבא והזכיר שוב את שייכות בעליהן ל"בְנֵי מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף" (במדבר לו, יא).

וְיוֹסֵף׃ בְּכַדִּי לְהַזְכִּיר אֶת שְׁמוֹ שֶׁל יוֹסֵף הַצַּדִּיק, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר "וַתִּהְיֶינָה מַחְלָה תִּרְצָה וְחִגְלָה וּמַלְכָּה וְנָעָה בָּנוֹת צִלְפָּחַד בְּנֵי דָדִיָּהוּ לְנָשִׁים׃ לְכֹן נֶאֱמַר בַּפְּסוּקִים פְּעָמִים אֶת הַתִּיבָה "לְנָשִׁים" (וּשְׁפָתַי כָּחַן עַל הַתּוֹרָה׃ פֶּרֶשׁת מִסְעֵי ד״ה מִמְּשַׁפּוֹת בְּנֵי מִנְשֶׁה בֶן יוֹסֵף).

צלפחד התגלגל בחסיד אחד ותיקן לגמרי את חטא חילול השבת

החסיד היה גלגולו של צלפחד אשר קושש עצים בשבת, לכן עתה נשמר מאוד לתקן את קלקולו (מגלה צפונות) למחבר 'שבט מוסר' חלק ג פרשת פנחס ד"ה 'אמנם (לבלא לביאורו) **ולעמוד בנסיון** (ועמק המלך' לר' נפתלי הירץ בכרך שער יג פרק לה ד"ה וכשגבר על היצר הרע, 'ילקוט ראובני' פרשת שלח לך ד"ה 'מעשה בחסיד אחד' בשם עמק המלך, 'דבש לפי' להחיד"א מערכת צ א.ות כד ערך 'צלפחד' בשם ילקוט ראובני), **ויען שחילל שבת בפועל בגלגולו הקודם, בא עתה לתקנו אפילו במחשבה. לכן אמרו ש'נזכר' שהוא יום שבת** (מקור בריך' לר' ברוך פיטוסי דרוש לפרשת בראשית דף א ע"א טור א ד"ה יסוד הדת). **ולאחר שהתגבר על יצרו ושמר את השבת** (ועמק המלך' לר' נפתלי הירץ בכרך שער יג פרק לה ד"ה וכשגבר על היצר הרע, 'ילקוט ראובני' פרשת שלח לך ד"ה 'מעשה בחסיד אחד' בשם עמק המלך, 'דבש לפי' להחיד"א מערכת צ אות כד ערך 'צלפחד' בשם ילקוט ראובני), **נעשה לו נס וגדל לו באותה השדה אילן צלף** (גמ' שבת דף קנ ע"ב) **שיש בו הרבה חלקי מאכל** (עפ"י רש"י גמ' שבת דף קנ ע"ב ד"ה צלף), **והיה לחסיד ולמשפחתו פרנסה ממנו** (גמ' שבת דף קנ ע"ב). וכך על מה שבגלגול הקודם צלפחד מת מחמת שחילל שבת, הרי שעתה בגלגול החסיד הַשֵּׁבֶת החייתה אותו, כי הוא היה עני ואדם עני חשוב כמת, ועל ידי אילן הצלף שגדל לו בזכות שמירת השבת נעשתה לו פרנסה (ראה גמ' נדרים דף סד ע"א) (ועמק המלך' שער יג פרק לה ד"ה וכשגבר על היצר הרע. והובא במעט שינוי גם ב'ילקוט ראובני' פרשת שלח לך ד"ה 'מעשה בחסיד אחד' בשם עמק המלך, וב'דבש לפי' להחיד"א מערכת צ אות כד ערך 'צלפחד' בשם ילקוט ראובני).

צַלְפַּחַד הַתְּגַלְגַּל וּנְתַקַּן בְּאוֹתוֹ חֲסִיד שַׁעֲלָה לֹו צַלְף (ספר הגלגולים' להרמ"ע מפאנו מערכת צ אות קכד 'צלפחד', ו'ימהר אברהם' לר' אברהם פאלאגיי מערכת הצד"י אות קן) **בזכות ההתפילות של בנוטיו "מַחֲלָה נָעָה וְחִלָּה וּמַלְכָּה וְתִרְצָה"** (במדבר כו, א) **שֶׁהִשְׁתַּדְּלוּ לַכִּפְּרָתוֹ**. ונרמז הדבר בפסוק "וַתִּקְרַבְנָה בָּנוֹת צַלְפַּחַד בֶּן חֲפָץ בֶּן גִּלְעָד בֶּן מִכִּיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן יוֹסֵף וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵיתָיו מַחֲלָה נָעָה וְחִלָּה וּמַלְכָּה וְתִרְצָה" (במדבר כו, א), **שֶׁבַתחִילָה נִזְכַּר שְׁמוֹ "צַלְפַּחַד" הַמּוֹרָה עַל תִּיקוֹן חֲטָאוֹ עַל יְדֵי שִׁיתגַּלגַּל בַּמַּעֲשֶׂה הַחֲסִיד עִם 'הַצַּלְף', וְרַק אַחֵר כֵּךְ נֶאֱמַר "וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵיתָיו" לַלְמַד שֶׁתִּפִּילוֹת בְּנוֹתָיו יִגְרְמוּ לוֹ לְבֹא לִידֵי אוֹתוֹ הַתִּיקוֹן**. וכן נרמז התיקון על ידי בנותיו בשמותיהן כמו "מַחֲלָה" שביקשה מחילה לאביה ו"נָעָה" שנעה ונדה ועל אביה, שכולן נקראו כך מחמת מה שעשו למען אביהן (מגלה צפונות' חלק ג' לר' אליהו הכהן מחבר 'שבת מוסר' פרשת פנחס ד"ה 'אמנם לבא לביאורו'). ה' יראנו נפלאות מתורתו. אמן.